אפילו נדה נמי. אם קידש פנויה בימי נדותה לא להוו קידושין ואם כא עליה בנדתה יהא הולד ממזר: **אלמה אמר אביי.** בהמולך: **הכל מודים.** שמעון התימני דאמר מחייבי כריתות מודה בבא על הנדה ור"ע דאמר מחייבי לאוין מודה בבא על הסוטה דקיימא לה ונסתרה דהויא עליו בלאו דלא יוכל בעלה וגו' כדאמר ביבמות (דף יא:): הא מה אני מקיים אמרי אשר הוטמאה לרבות סוטה שנסתרה: **שאין הולד ממזר.** שהרי עדיין קידושין עומדין בה: **מכדי.** הך היקשא דרבי יוסה מיכא לאקושיינהו שאר עריות לאחות אשה דלא ליהוו קידושין ואיכא לאקושיינהו לנדה דהוו קידושין: **לחומרא.** לעשות הולד ממזר שהממזרות ע"תלוין בקידושין דכל מי שאין לה עליו קידושין הולד ממזר ע"(דילפינן לה מאשת איש ביבמות (דף מה:) מה אשת איש דלא תפסי בה קידושין והולד ממזר אף כל שאין עליו קידושין הולד ממזר): **אמינא.** שאר עריות בק"ו מיבמה לשוק שאין קידושין תופסין בה כדאמר רב (ע"ב) ביבמות (דף יב:) מנין שאין קידושין תופסין ביבמה דכתיב ע"ב) לא תהיה אשת איש המולה לא תהא בה הויה לזר: ה"ג **חייבי מיתות וחייבי כריתות לא כ"ש: א"כ שאר חייבי לאוין נמי.** נהי דלא אתי בק"ו נייתי בבנין אב במה מצינו ביבמה שהיא בלאו ואין קידושין תופסין בה אף כל שהוא בלאו אין קידושין תופסין בה: **כהדיא כתיב בהו.** דתפסו: **וכי יש אהובה לפני המקום.** כלומר וכי אהבתו לו שנאתו של בעל חשובה לפני המקום לשנות דין המלה בשבילה שהולרך הכתוב לכתוב לא יוכל לבכר את בן האהובה לא הוה ליה למיכתב אלא כי את הבכור יכיר ואתא ידענא לא שנא אמו אהובה ולא שנא אמו שנואה: **שנואה בנישואיה.** שנישואיה שנואים לפני המקום כגון חייבי לאוין ולקמיה דחמינא כי תהיין אלמה אית בהו הויה ולקמן פריך דילמא בחייבי עשה הוא דקאמר ולא בחייבי לאוין: **ולר"ע.** דאמר ביבמות שאין קידושין תופסין בחייבי לאוין דקתני (שם דף נ:) חלץ ועשה בה מאמר אין לאחר חליצה כלום כלומר אין המאמר תופס בה דקס ליה השתא בולא יבמה(ד) תניא רבי אומר אין הדברים הללו אמורים אלא לדברי ר"ע שהיה עושה חלוצה בערוה: **באלמנה לכ"ג.** בההוא הוא דתפסי קידושי דגלי רחמנא בה דאין הולד ממזר אלא חלל: **בועז וגלוות על עקיבא בן יוסף.** שפוסל הרבה מישראל שהיה אומר כל ביאה בישראל שאין לו היתר בה הולד ממזר: **הניחא.** אי לאו כללא הוא אלא לאפוקי מדרבי סימאי דאמיקי חד מחייבי לאוין אתי ואשמועי דבכל חייבי לאוין עושה ר"ע ממזרין שפיר איכא לאוקמא כי תהיין לרבי יצחק אליבא דר"ע במלרי ואדומי בתוך שלשה דורות דחייבי עשה נינהו דכתיב דור שלישי יצא ולא שני דהוי לה שנואה בנישואיה: **אלא אי טעמא דנפשיה קאמר.** וכללא כייל ולאו אדרבי סימאי לחודיה פליג אלא אשמועינן דכל שביאתו באיסור הולד ממזר במאי מוקי לה: **בבעולה לכ"ג.** דעשה הוא דכתיב (ויקרא כא) אשה בתולה יקח ולא בעולה ולאו הבא מכלל עשה עשה.(ו) וליכא לאקשויי הא זונה היא אי אלמנה אי גרושה דבעולה פנויה (ז) לאו זונה היא דתנן ביבמות (דף סא.) אין זונה אלא גיורת ומשוחררת ושנבעלה בעולת זנות ח) וביאת איסור לפסול לה: **ומאי שנא.** אלא עשה מחייבי עשה דמלרי ואדומי: **שאינו שוה בכל.** שאינו נוהג אלא בכ"ג הילכך קיל: **ורבנן.** דמוקי להאי כי תהיין בחייבי לאוין כיון דמלינו למילף ביבמה(ט) במה מצינו שאין קידושין תופסין בהן אדמוקי ליה בחייבי לאוין ווקמה בחייבי עשה: **בעל כרחיך שבקיה לקרא דהוי דחיק ומוקי אנפשיה.** כיון דגלי לך קרא ביבמה דלא תפסי בה קידושין ולף מיניה דחייבי לאוין לית בהו קידושין וכי תהיין ע"כ ט) לחייבי עשה קאמר וכגון דחדא מלרית ולרבי יצחק בבעולה לכ"ג: **שפחה מגלן.** דלא תפסי בה קידושין: המשה

ממזרין בישראל (כתובות כט:). שמרבה פסולים בישראל (לעיל סד.). שהיה אומר כל שאין לו ביאה בישראל. הבא על אשה שאין לו בה היתר ביאה (כתובות כט:). כל אים בישראל שאין ביאתו מותרת באשה שיבא עליה, הולד שנולד מאותה ביאה ממזר (לעיל סד.). **בואו ונצווה על עקיבא בן יוסף.** שמרבה בישראל (יבמות מט:). **ועל הסוטה.** אשת איש שזינתה וקיימא לן דאסורה לבעלה (שם דף יא:) מה אני מקיים אשר הוטמאה לרבות סוטה שנסתרה, ואע"ג דחייבי לאוין היא מודה בה רבי עקיבא דפליג אדרבנן במחזיר גרושתו ולקמן דהולד ממזר, אע"ג דלאו חייבי לאוין דשאר הוא, הכא מודי דאין הולד ממזר, וכל שכן לאידך רבי עקיבא בר פלוגתא דשמעון התימני לא הוי ממזר משום דסוטה לאו מחייבי לאוין דשאר היא (יבמות מט:). **וכי יש שנואה לפני המקום.** אורך היה לו להזכיר שאם זה היה אוהב את זו ושונא את זו אין הבכורה משמשת בכך, פשיטא שאם זה שונא אין המקום שונאה (שם כג.). **שנואה בנישואיה.** בעבירה, **וקאמר רחמנא** כי תהיין. דאית בהו הויה (שם). **ולר"ע דאמר אין** קידושין תופסין בחייבי לאוין. אין קידושין תופסין לאשה האסורה על המקדש בלאו, וכגון פלוגי עליה ואמרי בחייבי כריתות הוא דלא תפסי אבל בחייבי לאוין תפסי (סוטה יח:). בהמולך (מד:) בבריתא המחזיר גרושתו ר"ע אומר אין לו בה קידושין (כתובות כט:). **מן הכל היה ר"ע** עושה ממזר. כל העולים בחייבי לאוין (כתובות כט:). מן הכל שהן חייבי לאוין עושה ר"ע הולד ממזר דקסבר אין קידושין תופסין בחייבי לאוין מתן מלאמרה לכגן בדול (לעיל סד.). **שהרי אמרה תורה לא יקח.** ומסיק ליה ולא יחלל זרעו, מדין כהונה הוא מתללו ולא שם ממזרים עליהם (כתובות כט:). **שנואה אלים ולא ממזרים** (יבמות מט:). דמשמע חללין הוא עושה זרעו, שמתוללין מן הכהונה ואינו עושה ממזרין, וכיון דאין הולד ממזר ש"מ קידושין תופסין בחייבי לאוין דכהונה, דאי אין קידושין תופסין הוי הולד ממזר כדתנן בפרקין (סו:) כל שאין לה קידושין עליו הולד ממזר (לעיל סד.). **בואו ונצווה על עקיבא בן יוסף.** שמרבה

אפילו נדה נמי אלמה[6] אמר אביי[א] הכל מודים בבא על הנדה ועל הסוטה שאין הולד ממזר. אמר חזקיה אמר קרא [1]ותהי נדתה עליו [2]אפילו בשעת נדתה תהא בה הויה מכדי איכא[3] לאקושה לנדה ואיכא לאקושה לאחות אשה מאי חזית דמקשת להו לאחות אשה [3]אקשה לנדה[7] קולא וחומרא לחומרא מקשינן רב אחא בר יעקב אמר אתיא בק"ו מיבמה ומה יבמה שהיא בלאו לא תפסי בה קידושין[8] חייבי מיתות וחייבי כריתות לא כל שכן אי הכי שאר חייבי לאוין נמי[9] אמר[1] רב פפא חייבי לאוין בהדיא כתיב בהו [2]כי תהיין לאיש שתי נשים האחת אהובה והאחת שנואה וכי יש שנואה לפני המקום ואהובה לפני המקום אלא אהובה אהובה בנישואיה שנואה שנוא' בנישואיה [3]וקאמר רחמנא כי תהיין ולר"ע דאמר[10] אין קידושין תופסין בחייבי לאוין כי תהיין במאי מוקים באלמנה לכ"ג וכר' סימאי[11] דתניא רבי סימאי אומר מן הכל היה ר"ע עושה ממזר חוץ מאלמנה לכהן גדול שהרי אמרה תורה [3]לא[12] יחלל חילולים עושה ואין עושה ממזרות ולר' ישבב דאמר בואו ונצווה על עקיבא בן יוסף שהיה אומר כל שאין לו ביאה בישראל הולד ממזר הניחא לר' ישבב אי לאפוקי מדר' סימאי קאתי שפיר אלא אי טעמא דנפשיה קאמר ואפי' חייבי עשה במאי מוקים לה בבעולה לכ"ג ומאי שנא משום דהוי ליה עשה שאין שוה בכל ורבנן אדמוקי לה בחייבי לאוין נוקמא בחייבי עשה הני חייבי עשה[13] במאי נינהו אי שתיהן מצריות שתיהן שנואות אי אחת מצרית ואחת ישראלית שתי נשים מעם אחד בעינן אי בעולה לכהן גדול מי כתיב תהיין לכהן ורבי עקיבא בעל כורחיך[14] שבקיה לקרא דהוי דחיק ומוקי אנפשיה: וכל מי שאין לה עליו וכו': שפחה כנענית מנלן אמר רב הונא [7]אמר קרא [4]שבו לכם פה עם[15] החמור עם הדומה לחמור אשכחן דלא תפסי בה קדושי ולדה

הכל מודים בבא על הנדה ועל הסוטה שאין הולד ממזר. פי' בקונטרס ביבמות (דף מט.) נדה משום דכתיב תהיה[ב] בנדתה דמשמע יש לה הויה ואע"ג דקיימא בכרת מ"מ לא הוי ממזר[ג] וכא על הסוטה כו' כגון אשתו שזינתה דאסורה לבעלה דנפקא לן ביבמות פ"ק (דף יא:) מייתורא דאמרי אשר הוטמאה דכתיב גבי מחזיר גרושתו ואע"ג דחייבי לאוין הוא שהרי הוא עליו בלאו דלא יוכל בעלה לשוב לקחתה ואם כן הוה לן למימר דהולד ממזר אליבא דר"ע מ"מ מודה הכא בסוטה דאין הולד ממזר שהרי עדיין קידושין תופסין בה משמע מתוך לשון הקונטרס שאינו מודה אלא בסוטה שלא יצאת מתחת בעלה דהכי משמע לישנא שהרי עדיין קידושין תופסין בה כלומר הקידושין שנתקדשה בהן כבר אבל מחזיר סוטתו כלומר שגרשה וחזר וכנסה לא מיירי דבהא לא מודה ר"ע דולדו הולד ממזר וקשה דהא בפרק יש מותרות (יבמות דף פה:) משמע בהדיא דאפילו מחזיר סוטתו[ד] שאין הולד ממזר דקאמר התם מחזיר סוטתו איכא ביניייהו[א] ולא"כ לא שייך בה טעמא דפירש בקונטרס שפירש הטעם דמשום הכי לאו ממזר משום דעדיין קידושין תופסין בה לכך אומר ר"י דידענין בסוטה דתפסי בה קידושין אף במחזיר סוטתו ואין הולד ממזר ממשמעות דהאי קרא דמפיק מייניה (שם דף יא:) דסוטה אסור להחזיר דהיינו מלא יוכל בעלה הראשון אשר שלחה לשוב לקחתה אחרי אשר הוטמאה לרבות סוטה שנסתרה וכתיב להיות לו לאשה דמשמע שאם החזירה איכא הויה וכיון דתפסי בה קידושין אין הולד ממזר מיהו קשה דהא עיקר קרא במחזיר גרושתו הוא דכתיב ופ"ה אמר ר"ע דמחזיר גרושתו לא תפסי בה קידושין וגם הולד ממזר דלאמר פרק החולץ (שם מד.) ולא דרשי' להיות לו לאשה לשון הויה ובמחזיר סוטתו דלא אתיא אלא מדרשא אמר דתפסי בה קידושי ודרשינן להיות לו לאשה לשון הויה ואין סברא לומר כן לכך אומר ה"ר שלמה מדריו"ש דיש לייישב פי' הקונט' דכיון דכל זמן דלא גרשה לא יהא הולד ממזר כדפי' אין לומר דמשום שגרשה יהא איסור נוסף דמה גריעותא יש בה מאחר הגירושין יותר מלפני הגירושין וכיון דסברא הוי לומר דלאחר גירושין נמי אין הולד ממזר הכי נמי איכא למימר דתפסי בה קידושין דהא בהא תליא מילתא[ה]:

לחומרא מקשינן. וא"ת אדרבה חומרא לומר דתפסי בה קידושין לאוסרה לעלמא[ב] וי"ל דאדרבה חומרא הוא לומר דלא תפסי בה דמתוך כך אנו אומרים דהולד ממזר דאי הוו תפסי בה קידושין הייתי אומר אין הולד ממזר ולא הייתי לומד שאר חייבי כריתות מזקוקת יבם של אביו והייתי אומר שבכולן אין הולד ממזר כמו בנדה אבל מאחר דלא תפסי בה קידושין[ו] יש לנו לומר שיהו כולן למדות מזקוקת אביו וא"ת לרבי יהושע דאמר אין ממזר מחייבי כריתות מאי חומרא איכא למימר דלא תפסי בה קידושין וי"ל דאשמועינן ליה דאמרי[ז] פגום מיהא הוי ואי תפסי בה קידושין אפילו פגום לא הוי: **ומה יבמה שהיא בלאו לא תפסי בה** קידושין. וא"ת אמאי לא קאמר נדה תוכיח שהיא בכרת ותפסי בה קידושין אף אני אביא כל העריות שבכרת וי"ל דק"ו זה אינו אלא גילוי מילתא בעלמא דיש לנו להקיש לאחות אשה ואין לנו לומר נדה תוכיח[ג]: **וכי** יש אהובה ושנואה לפני המקום. ואין לפרש דלדקת[ה] ורשעת קאמר דאם כן לא היה צריך לומר לא יוכל לבכר אמנו משום[ט] דאמיה דשעה יפסיד בנה שהוא בכור נאלתו אבל השתא כיון דלעה בנישואין דחייבי לאוין ס"ל דלאו בנו גמור הוא: ולדה

עין משפט נר מצוה

קח א מיי' פט"ו מהל' איסורי ביאה הלכה ה סמג לאוין קיח טוש"ע אה"ע סימן ד סעיף יג:

קט ב מיי' פ"ד מהל' אישות הלכה יט סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סימן מד סעיף ו:

קי ג מיי' שם הלכה יד טוש"ע שם סעיף ז [וסימן יח]:

קיא ד מיי' שם הל' טו טוש"ע אה"ע סימן מד סעיף ח:

תורה אור השלם

1. וְאִם שָׁכֹב יִשְׁכַּב אִישׁ אֹתָהּ וְהִתְּדֵה עֲלֵיו וְטָמְאָה שִׁבְעַת יָמִים וְכָל הַמִּשְׁכָּב אֲשֶׁר יִשְׁכַּב עָלָיו יִטְמָא:
ויקרא טו כד

2. כִּי תִהְיֶין לְאִישׁ שְׁתֵּי נָשִׁים הָאַחַת אֲהוּבָה וְהָאַחַת שְׂנוּאָה וְיָלְדוּ לוֹ בָנִים הָאֲהוּבָה וְהַשְּׂנוּאָה וְהָיָה הַבֵּן הַבְּכוֹר לַשְּׂנוּאָה:
דברים כא טו

3. וְלֹא יְחַלֵּל זַרְעוֹ בְּעַמָּיו: כִּי אֲנִי יְיָ מְקַדְּשׁוֹ: ויקרא כא טו

4. וַיֹּאמֶר אַבְרָהָם אֶל נַעֲרָיו שְׁבוּ לָכֶם פֹּה עִם הַחֲמוֹר וַאֲנִי וְהַנַּעַר נֵלְכָה עַד כֹּה וְנִשְׁתַּחֲוֶה וְנָשׁוּבָה אֲלֵיכֶם:
בראשית כב ה

מוסף רש"י

הכל מודים. ואפילו שמעון התימני, **בבא על הנדה.** אע"ג דקאי בכרת אין הולד ממזר (יבמות מט:). **ועל הסוטה.** אשת איש שזינתה וקיימא לן דאסורה לבעלה (שם דף יא:) מה אני מקיים אשר הוטמאה לרבות סוטה שנסתרה, ואע"ג דחייבי לאוין היא מודה בה רבי עקיבא דפליג אדרבנן במחזיר גרושתו ולקמן דהולד ממזר, אע"ג דלאו חייבי לאוין דשאר הוא, הכא מודי דאין הולד ממזר, וכל שכן לאידך רבי עקיבא בר פלוגתא דשמעון התימני לא הוי ממזר משום דסוטה לאו מחייבי לאוין דשאר היא (יבמות מט:). **וכי יש שנואה לפני המקום.** אורך היה לו להזכיר שאם זה היה אוהב את זו ושונא את זו אין הבכורה משמשת בכך, פשיטא שאם זה שונא אין המקום שונאה (שם כג.). **שנואה בנישואיה.** בעבירה, **וקאמר רחמנא** כי תהיין. דאית בהו הויה (שם). **ולר"ע דאמר אין** קידושין תופסין בחייבי לאוין. אין קידושין תופסין לאשה האסורה על המקדש בלאו, וכגון פלוגי עליה ואמרי בחייבי כריתות הוא דלא תפסי אבל בחייבי לאוין תפסי (סוטה יח:). בהמולך (מד:) בבריתא המחזיר גרושתו ר"ע אומר אין לו בה קידושין (כתובות כט:). **מן הכל היה ר"ע** עושה ממזר. כל העולים בחייבי לאוין (כתובות כט:). מן הכל שהן חייבי לאוין עושה ר"ע הולד ממזר דקסבר אין קידושין תופסין בחייבי לאוין מתן מלאמרה לכגן בדול (לעיל סד.). **שהרי אמרה תורה לא יקח.** ומסיק ליה ולא יחלל זרעו, מדין כהונה הוא מתללו ולא שם ממזרים עליהם (כתובות כט:). **שנואה אלים ולא ממזרים** (יבמות מט:). דמשמע חללין הוא עושה זרעו, שמתוללין מן הכהונה ואינו עושה ממזרין, וכיון דאין הולד ממזר ש"מ קידושין תופסין בחייבי לאוין דכהונה, דאי אין קידושין תופסין הוי הולד ממזר כדתנן בפרקין (סו:) כל שאין לה קידושין עליו הולד ממזר (לעיל סד.). **בואו ונצווה על עקיבא בן יוסף.** שמרבה

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה אמיא וכו' ביבמות. נ"ב פרק הלשה רבה לף נב: (ב) ר"ה בבעולה לכ"ג וכו' לאו זונה היא. נ"ב ולקמ' לרבי אליעזר דס"ל עשאה זונה אף בפנויה מ"מ אשכחן בגמרא כן איתא בגמ' דיבמות דף נט ע"ב:

מוסף תוספות

א. למ"ד דאורייתא הא נמי דאורייתא ואית לה כתובה וכו' דהיינו ע"כ במחזיר סוטה דאי בבקיים כיון דזנאי ליה לה כתובה אלמא מדאית לה כתובה תפסי בה קדושין. תוס' הרא"ש. ב. דאם בא עליה אפי' אחד מן הרחוקים יתחייב עליה מיתה. רשב"א. ג. דרב אחא בר יעקב אהקישא דר' יונה סמיך ולתרוצי מאי דמקשינן מאי חזית דסמכת להו לאחות אשה קא אתי וכיון דמסייע ק"ו למילף מאחות אשה אע"ג דאיכא למימר נדה תוכיח מכריע הוא למילף מאחות אישה ולא מנדה. שלנ"ל.

תוס' ר"י הזקן

אפילו נדה. אם קדש נדה לא יהיו קדושין ואם בא על הנדה יהיה הולד ממזר. הא דאביי בהחולץ (יבמות מט. א). הכל מודים. שמעון התימני ורבי עקיבא דפליגי התם. לאחות אשה. לחומרא דלא ליהוי קדושי והולד ממזר. לנדה. לקולא והוו קדושי ואין הולד ממזר. בקל וחומר. כלומר שאר עריות חוץ מאחות אשה דלא תפסי בהו קדושי והולד ממזר נפקא מיבמה דאמר רחמנא [דברים כה. ה] לא תהיה לאיש זר לא תהא בה הויה לזר [יבמות יג. ב]. והך שיטה היא כמ"ד דיבמה לשוק (אי) לא תפסי בה קדושי והולד ממזר. או לרבי עקיבא (כשאר) [כשאר] חייבי לאוין, או לפיר"ש לרב כמו שביארנו בסוף החולץ [מט. ב ד"ה מספקא]. ומיהו אי"מ מיהא בהדיא דאפילו מ"ד דלא תפסי בה קדושי שהיא בלאו דהא אמר בהדיא מה יבמה שהיא בלאו לא תפסי בה קדושי כמו שביארנו ביבמות פרק האשה רבה [צב. ב ד"ה ואי בעית אימא]. חייבי מיתות וחייבי כריתות לא כ"ש. חייבי לאוין נמי. גילוי במה מצינו, דנהי דליכא ק"ו ניתי במה מצינו שלא יהיו קדושין תופסין בחייבי לאוין ושהולד ממזר. בהדיא כתיב בהו. דתפסי. וכי יש. כלומר וכי אהבתו של בעל או שנאתו חשובה לפני המקום לשנות דין הנחלה בשבילה שהוצרך לכתוב לא יוכל לבכר את בן האהובה. שנואה בנישואיה. חייבי לאוין. כי תהיינה. אלמא אית בה הוייה.

ולדה כמות מנלן. לפוס ריהטא משמע דה"פ נימא דישראל הבא על השפחה הולד כשר והיכי נוכל להכשיר בלין קידושין ויש עבירה יותר מיש קידושין ויש עבירה [ב]ואמר דהולד הולך אחר הפגום וכי תימא דאתא לאשמועינן דאפי' בא עליה ממזר הולד כמוה ויש לו תקנה בשחרור הא ליתא אלא [ג]לרבי טרפון (לקמן דף סט.) אבל לרבנן לא ונראה דה"פ ולדה כמוה מנא לן אלא יהא קרוי בנו לשום דבר ואפילו כבנו ממזר לא הוי לא ליורשו ולא לטמא לו ולא לייבם אשת אחיו [ד]

ולא לפטור אשת אביו מיבום:

אמר קרא לא תתחתן בם. פירש בקונטרס לא יהא לך בהם תורת חתנות מיהו קשה שהרי אפי' קרא לא מייבי [ה]בעובדי כוכבים דהא גבי ז' עממים הוא דכתיב כדאמר בפרק הערל (יבמות דף עו.) אמר רבא בגרותן אית להו חתנות פירוש איסור לא תתחתן יש בהם ובגיותן לית להן חתנות לא שייך בהו חתנות לעבור עליו משום לא תתחתן לכך פר"ת דגמרא דמייתי קרא לא תתחתן הוי כמו וגומר ומסיפא דקרא דריש דכתיב בתך לא תתן לבנו ובתו לא תקח לבנך משמע שאין בה קיחה[א] והשקה ה"ר יעקב מאורליי"ש ואימא ה"מ לכתחילה אבל בדיעבד תפסי בה קידושין דכה"ג אמר לעיל (דף סז:) גבי לא יקח איש את אשת אביו ומיכן מהר"ר יצחק ז"ל דאין ה"ג אלא סתם אבל מתחתן ואלא תקח לדיעבד ואע"ג [ב]דאמר לא תתחתן אייבי בגירות ה"מ בתר דידענא מסקנא דילפינן דלא תפסי בה קדושין מקרא אחרינא לקמן בסמוך אבל אי לאו הכי טוב היה לאוקמא קרא דלא תתחתן לומר דלא תפסי בה קידושין מלאוקמא בגירות:

בנך הבא מישראלית קרוי בנך. פי' בקונטרס דכתיב כי יסיר את בנך מאחרי דקאי אבתך לא תתן לבנו וה"ק בתך לא תתן לבנו משום דכי יסיר בנו בן בתך מאחרי והוא קרוי בנך אבל בנך הבא מן העובדת כוכבים ומבנך אינו קרוי בנך אלא בנה מדלא קאמר על בתו לא תקח לבנך כי תסיר בנך מאחרי[ג] אמר רבינא שמע מינה [ד](בנך הבא מן העובדת כוכבים) כו' [ה][וא"מ] רבינא היינו דברי רבי יוחנן ומה בא לחדש רבינא מה אלא פירש רבי יוחנן דקאמר רבינא שמע מינה לכך פירש רבינו תם דכי יסיר את בנך קאי אבתו לא תקח לבנך וה"ק כי יסיר החותן את בנך שהוא חתנו מאחרי[ו] ומדלא חש הכתוב על בן הבן שמע מינה בנך הנולד לך מאשתך קרוי בנך לפי שהוא מישראל ומישראלית ואין אותו הבא מבנך ומן העובדת כוכבים קרוי בנך אלא בנה ודייק מלישנא דכי יסיר את בנך דמשמע מיעוטו וממעטו בן בנך מדלא כתיב כי יסירם או כי יסיר את זרעך אבל אכתי לא ידענא מעובד כוכבים הבא על ישראלית מה דינו ואתא רבינא וקאמר שמע מינה בן בתך הבא מן העובד כוכבים קרוי בנך מדלא כתיב גבי בתך לא תתן לבנו כי יסיר את בתך מאחרי ונידוק מינה דעליה הקפיד רחמנא כדדייקינן גבי בתו לא תקח לבנך ומדלא קאמר הכי[ז] שמע מינה דבן בתך הבא מן העובד כוכבים קרוי בנך והקפיד קרא אתרוייהו ולכך לא כתב כי יסיר את בתך מאחרי דמשמע מיעוטו מבן בתו עוד פר"ת דכי יסיר קאי אבתו לא תקח לבנך כדמפרש אחותן קאי וה"ק כי יסיר החותן את בנך מאחרי שאין הזרע הבא מהן מתייחס אחר בנך אלא אחר העובדת כוכבים והיינו דאמר ואין בן הבא מן העובדת כוכבים קרוי בנך והיא הסרה דקאמר קרא ובנך הבא מן הישראלית קרוי בנך דקאמר שמואל ורבי יוחנן (ביבמות דף יח.)[ח] לא פירשו כלום בעובד כוכבים הבא על בת ישראל דמילתייהו בישראל הבא מן הישראלית שבעלה ישראל קאמר דהוי בנך ורבינא בא לדקדק שמע מינה בן בתך הבא מן העובד כוכבים קרוי בנך מדלא כתיב כי יסיר את בתך שמע מינה דבתך הנשואה לעובד כוכבים ליכא הסרה[ט] שהרע מתייחס אחריה ופי' זה קשה לר"י דכי יסיר משמע דמיירי בהסרת ירא"ה שמיס כדדרשינן כי יסיר לרבות כל המסירים ומתרגמינן ארי יטעון ית בנך מבתר דחלתי לכך נראה כפר"ת דאשון [י]שפיר[יא]: **הניחא** לר"ש. פי' דדרים טעמא דקראי ה"ג אמר טעמא דמיתון דאי לא כתיב כי יסיר ה"א מסברא דמיירי משבעה עממים לפי שהם אלוקין בעבודת כוכבים יותר משאר אומות[יב] ולפיכך לא תתחתן וכתב רחמנא כי יסיר לרבות כל המסירים אלא לרבנן דלא דרשי טעמא דקרא אי"כ אי לאו קרא יתירא ה"א לא תתחתן מיירי בכל האומות ואילטריך כי יסיר לומר דוקא בשבעה עממים[יג] א"כ בשאר אומות מנליא אלא

מהאי קרא כתיב בתך לא תתן לבנו ובתו לא תתן לבנך כי יסיר את בנך, מדלא כתיב כי יסיר את בתך כלומר שיסיר העובד כוכבים שהוא חתנך בתך שתתן לו, ש"מ שעליה לא הקפידה תורה דודאי הואיל וגדולה [הוא] לא יסירה, אלא מבן שנולד מבתך מהעובד כוכבים קאמר שהעובד כוכבים יסירהו דודאי מדכתיב יסיר לשון זכר ארישיה דקרא קאי וקרי ליה בנך, ושמעינן דבן בתו הבא מן העובד כוכבים קרוי בנך, ומדלא כתיב כי תסיר את בנך כלומר לא תקח בתו לבנך כי סיר בתו לבנך כי יסיר את בנך הבא מן העובד כוכבים קרוי בנך, אבל הנולד לבנך אינו קרוי בנך אלא בנה. קרוי בנך. ישראל הוא. ולפי ש"ש הר"ם בקדושה פי"ב [ה"ז] ובהלכות יבום פ"א ה"ד] נראה שכך פירושו כי יסיר ענין בפני עצמו וקא דייק מדסמך קרא דכי יסיר דאיירי בעובד עבודת כוכבים לקרא דאיירי בחתיון העובד כוכבים, ש"מ דאתא לאשמועינן שהחתון מביא לעבוד עבודת כוכבים [ו]הראויים להיותם ישראלים, ומדלא אמר כי יסיר את בתך ואת בנך דהוה משמע שהחתון המזכר מסירם מאחרי השם, ש"מ דלאו עליידו קפיד דגדולים ניגוה ושניהם ישראל וישראלית הם ולא יסירו, אלא מהבנים היוצאים מהם דבר, ומדסמך חתון דבנך לבתו לכי יסיר ולא סמיך חתון דבתך לבנו ש"מ דהדהה לא יסיר מאחרי שישראל [הוא], [ז]אלא תתן דבנך לבתו מחייב הבן היוצא מהם [להסיר] מאחרי שאין לו דין ישראל, וה"ק בנך שאתה נותן לה** שהוא מישראלית הוא בנך שבעבו השם ואין בנך שבא מן העובדת כוכבים הוא בנך שאינו עובד השם אלא הוא בנה והולד[ח]) ממזר ואתא רבה לאשמועינן דבתר דידה שדינן ליה וממזר הוא ולא בתר דידיה שאם נתגייר יהיה ראוי לבא בקהל.

נדצ"ל ובנך שיוולד מבתך (ד"ו). **אולי צ"ל בנך שבא מבתך שאתה נותן לו וכו' (שם).

עין משפט נר מצוה

קיב א מיי' פ"ל מהל' אישות הלכה טו סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' מד סעיף ח:

תורה אור השלם

1. אם אֲדֹנָיו יִתֶּן לוֹ אִשָּׁה וְיָלְדָה לוֹ בָנִים אוֹ בָנוֹת הָאִשָּׁה וִילָדֶיהָ תִּהְיֶה לַאדֹנֶיהָ וְהוּא יֵצֵא בְגַפּוֹ: שמות כא ד
2. וְלֹא תִתְחַתֵּן בָּם בִּתְּךָ לֹא תִתֵּן לְבְנוֹ וּבִתּוֹ לֹא תִקַּח לִבְנֶךָ: דברים ז ג
3. כִּי יָסִיר אֶת בִּנְךָ מֵאַחֲרַי וְעָבְדוּ אֱלֹהִים אֲחֵרִים וְחָרָה אַף יְיָ בָּכֶם וְהִשְׁמִידְךָ מַהֵר: דברים ז ד
4. וְהָסִרְתָּה אֶת שְׁמֹלַת שִׁבְיָהּ מֵעָלֶיהָ וְיָשְׁבָה בְּבֵיתֶךָ וּבָכְתָה אֶת אָבִיהָ וְאֶת אִמָּהּ יָרֵחַ יָמִים וְאַחַר כֵּן תָּבוֹא אֵלֶיהָ וּבְעַלְתָּהּ וְהָיְתָה לְךָ לְאִשָּׁה: דברים כא יג
5. כִּי תִהְיֶין לְאִישׁ שְׁתֵּי נָשִׁים הָאַחַת אֲהוּבָה וְהָאַחַת שְׂנוּאָה וְיָלְדוּ לוֹ בָנִים הָאֲהוּבָה וְהַשְּׂנוּאָה וְהָיָה הַבֵּן הַבְּכוֹר לַשְּׂנוּאָה: דברים כא טו

מוסף תוספות

א. וקרא לצדדין כתיב לא תתחתן בם בגירותן, אבל בגיותן לית בהו לקוחין ולא תדבק בהן פן יסיר את בנך מאחרי. והשתא א"ש לרבות כל המסירין דאי בגירותן לא שייך לרבויי כל המסירים דגרים דשאר עממין מישראל שרו דאלת"ה לר"ש דדריש לרבות כל המסירים נימא בשאר עממין נמי אפי' בגירותן ליהוי כלאו דלא תתחתן וכו'. רשב"א.
ב. שאילו היה אותו הבן בכלל ישראל יותר היה לו להקפיד על אותו הבן שהוא נגרר אחר מעשי אמו ומתדבק בדרכיה שהיא מגדלתו מקטנותו עליהם אלא ש"מ שאין הכתוב מקפיד באותו הבן בהסרה זו. רמב"ן. ג. שיעבוד ע"ז כמותו. תוס' הרא"ש: שלא יטעהו. תוס' יבמות יז. ד"ה ואין. ד. רע"כ הקפידה התורה על הסרת הבת כהסרת הבן ממש אלא דמש"ה כללינהו לפי שאינן שוין דבן דוקא ולא בן הבן אבל בת כין בה בין בבנה איכא הקפדה. רשב"א. ה. דשאר אומות מנהג אבותיהם ביידיהם. תוס' טוך. ו. דמסירי ספי. שם. ז. וקשה הא קרא בד' אומות כתיב ואמאי הוה לן לאוקמי לרבנן בכל אומות דאי משום דהוה לפינן מד' אומות שאני הנך דמסירי טפי ר"ל ביון דלא דרשי טעמא דקרא פרכא נמי לא שייך למיפרך. שם.

תוס' ר"י הזקן

שהיה לאדוניה. בעבד עברי שרבו מוסר לו שפחה כנענית, וקאמר שהבנים עבדים כמו השפחה. כי יסיר. לעיל

ולדה כמותה מנלן דאמר קרא [1]האשה וילדיה תהיה לאדוניה גברית מנלן [2]אמר קרא [2]לא תתחתן בם אשכחנא דלא תפסי בה קידושין ולדה כמותה מנלן [3]א"ר יוחנן משום ר"ש בן יוחי דאמר קרא [3]כי יסיר את בנך מאחרי בנך הבא מישראלית קרוי בנך ואין בנך הבא מן העובדת כוכבים קרוי בנך אלא בנה אמר רבינא ש"מ בן בתך הבא מן העובד כוכבים קרוי בנך [4]נימא קסבר רבינא [4]עובד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל הולד ממזר נהי דכשר לא הוי ממזר לא הוי פסול מיקרי ההוא בשבעה גוים כתיב שאר אומות מנלן א"ק כי יסיר את בנך [5]לרבות כל המסירים הניחא [6]לר"ש דדריש טעמא דקרא אלא [7]לרבנן מ"מ א"ק [8]ואחר כן תבוא אליה ובעלתה וגו' מכלל דמעיקרא [9]לא תפסי בה קידושין אשכחן דלא תפסי בה קידושין ולדה כמותה מנלן אמר קרא [5]כי תהיין לאיש וילדו לו כל היכא דקרינן ביה כי תהיינה קרינן ביה וילדו לו וכל היכא דלא קרינן ביה כי תהיינה לא קרינן ביה וילדו לו אי הכי שפחה נמי אין הכי אלא האשה וילדיה תהיה לאדוניה למה לי לכדתניא האומר

מיהא לא תשמע מינה כדאמרינן ביבמות (דף מה:) דממזר מאשת אביו יליף מה אשת אב דאין לו עליה קידושין אבל יש לו קידושין על אחרת ועלה כתיב שהולד ממזר דסמיך ליה לא יבא ממזר אף כל שאין לו עליה קידושין אבל יש לו קידושין על אחרת לאפוקי עובד כוכבים דלית ליה קידושין כלל: [6]**פסול מיקרי.** כשאר מולדים בעבירה מחייבי לאוין או עשה שאינן ממזרים: **הא בשבעה אומות איכא.** לא תתחתן בם וכי יסיר בשבעה גוים שבא"י הוא דכתיב שאר אומות מנלן: **דדרים טעמא דקרא.** בב"מ (דף קטו.) גבי אלמנה דקאמר עשירה ממשכנין אותה עניה לא ממשכנין אותה דטעמא מאי אמר רחמנא לא תחבול בגד אלמנה[1] מפני שאתה צריך להחזיר לה עבוטה לערב ומתוך כך שאתה יולא ונכנס תמיד אצלה אחרת למשכן וערבית להחזיר אתה משיאה שם רע בשכנותיה. והכי נמי דרים טעמא דחיתון משום כי יסיר ולא אילטריך קרא לפרושי טעמא ואייתר ליה כי יסיר לרבות שאר [7]אומות. אלא לרבנן אילטריך קרא לפרושי טעמא בז' אומות גופייהו ולמעוטי שאר אומות שאינן אלוקין בעבודת כוכבים כמותן דדקי"ל (חולין דף יג:) אומות שבחוצה לארץ לאו עובדי עבודת כוכבים הן אלא מנהג אבותיהם בידיהם ולא אייתר ליה ריבויא ושאר אומות מנלן. ודכוותיה אמר בסנהדרין (דף כא.) גבי לא ירבה לו נשים ולא יסור לבבו[2] דלר"ש הוי האי לא יסור יתורא דבלאו פירושא דקרא הוי דרשי' ביה טעמא ולרבנן דלא דרשינן טעמא דקרא בעלמא הכא פרש קרא טעמא: **ואחר כן.** לאחר שתשהא כפי גזירת הכתוב שהמיר לך יפת תואר והיתה לך כתיב [8]דרים בה הויה אבל מעיקרא קודם היתר לא קרינן בה והיתה[9]: **וילדו לו.** שמתיחס אחר אביו: **לא קרינן ביה וילדו לו.** אלא אחריה הוא מתיחס: **א"ה שפחה נמי.** דולדה כמוה תיפוק לן מהאי קרא דהא לא קרינן בה כי תהיין דכתיב (בראשית כב) עם החמור עם הדומה לחמור: האומר

[1]**האשה וילדיה וגו'.** בשפחה כנענית שייחדה לעבד עברי ואמר קרא דלא יצא הבן חפשי עם אביו: **לא תתחתן בם.** לא תהא לך בם תורת חיתון: **כי יסיר את בנך.** לעיל מיניה כתיב בתך לא תתן לבנו ובתו לבנך וסמיך ליה כי יסיר את בנך מדלא כתיב כי יסיר את בתך משמע דבן הנולד לעובד כוכבים מבתך קאמר שיסירנו העובד כוכבים [2]מאחריו ושמעינן דבן בתך אפילו מן העובד כוכבים קרוי בנך: [3]**ואין בנך הבא מן העובדת כוכבים קרוי בנך.** מדלא כתיב נמי כי תסיר את בנך דמשמע מיניה דקפיד נמי קרא בבתו לא תקח לבנך משום כי תסיר את הבן הנולד לה מבנך אלמא בן העובדת כוכבים קרוי בנך אלא בנה אמר רבינא ש"מ בן בתך הבא מן העובד כוכבים קרוי בנך [4]נימא קסבר רבינא [4]עובד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל הולד ממזר נהי דכשר לא הוי ממזר לא הוי פסול מיקרי ההוא בשבעה גוים כתיב שאר אומות מנלן א"ק כי יסיר את בנך [5]לרבות כל המסירים הניחא [6]לר"ש דדריש טעמא דקרא אלא [7]לרבנן מ"מ [8]ואחר כן תבוא אליה ובעלתה וגו' מכלל דמעיקרא [9]לא תפסי בה קידושין אשכחן דלא תפסי בה קידושין ולדה כמותה מנלן אמר קרא [5]כי תהיין לאיש וילדו לו כל היכא דקרינן ביה כי תהיינה קרינן ביה וילדו לו וכל היכא דלא קרינן ביה כי תהיינה לא קרינן ביה וילדו לו אי הכי שפחה נמי אין הכי אלא האשה וילדיה תהיה לאדוניה למה לי לכדתניא האומר

גליון הש"ס

רש"י ד"ה לימא קסבר רבינא כו' דלא שריגן כו'. עי' לקמן עה ע"ב תד"ה וכיי דמיפיפ דקרא קמיך ע"ש), ב) יבמות יח. כג., ג) יבמות כב. ע"ש היטב), ד) שם (יח.) [מו:] כג. מה. סמ: לקמן עה:, ה) [ע"ז לו:], ו) לעיל כח. גיטין מט: סוטה מ. יבמות כג. ב"מ קטו. סנהדרין נח: כא. [מנחות ג:] יומא מב:, ז) [יבמות כב. בשיטו גדול וע"ש תוס' ד"ה מאן תנא], ח) [בדפו"ר: מאחריי, וכנדפ"ל], ט) [ל"ל אחר ד"ה בקן], י) [בדפו"ר: ישראלים], כ) [בדפו"ר טוסף: ישראל], ל) [דבריי כד. יז], מ) [אומות" ליתא בדפו"ר ול"ה בכ"ל, ובכה"י: מסירין], נ) [שם יח. יז], ס) [בדפו"ר: ריש], ע) ס"ל והכיא קרא בשאר אומות מיירי בכתיב ובפיס שניו דאילו בשבעה אומות כתיב לא תחיה כל נשמה וילדו כו'. מ"מ], פ) [מל"ל דאמרינן (לעיל סו ע"ב)], צ) [בהגהות הל"מ הורבין מגיה לר' אליעזר, ועיין רש"ס], ק) [יבמות כב ע"א, ע"ש], ר) [בדפו"ר: בטוכיים, וכ"ה בתוי"ט], ש) [בדפו"ר: ל"ל, ומל"ל דאמרינן דלא תתחתן], ת) [ל"ל בן בתך הבא מן העובד כוכבים], א) [וא"ת מופיע בדפו"ר, וכנראה נשמט בדפו"י ובמהרש"א הגיה יקשה], ב) [נראה דהליון מראה מקום צריך להיות אחר מיבמ שמואל. ור' יוחנן הוא בשמעתין], ג) [בתוס' יבמות טוסף: משום], ד) [בדפו"ר: שפי'. ובדפו"י: שפיש, ומל"ל], ה) [עי' תוס' יבמות יז. ד"ה ואין בנך], ו) [יתכן שיש להוסיף: בתותסן], ז) [מל"ל אבל], ח) [נראה דהוא דיבור חדש ול"ל: הולד ממזר. ואתא רבינא לאשמועינן].

מוסף רש"י

כי יסיר את בנך מאחרי. מדלא כתיב כי תסיר שמע מינה הכי קאמר בתך לא תתן לבנו כי יסיר בעל בתך את בנך שתלך לו בתך מאחרי, אבל אבתו לא תקח לבנך לא קאמר דלא קרינן ביה כי תסיר בת העובד כוכבים שילדה לו בתך קרוי בנך ואין בנך הבא מן העובדת כוכבים קרוי בנך (יבמות כג.). ולפי נמי יולדת בן לעבודת כוכבים לא בנך מיקרי ולא קרינן ביה כי תסיר את בנך (שם יח. וכע"ז דברים ז ד). ש"מ בן בתך הבא מן העובד כוכבים קרוי בנך. מדכתיב כי יסיר את בנך ומוקמינן ליה בבן שתלך בתך לעובד כוכבים, אלמא בן בתך הבא מן העובד כוכבים קרוי נמי בנך (יבמות כג. וכע"ז שם יח.). **ההוא בשבעה גוים כתיב.** ושאר עובדיה כוכבים מגלן דולדה כמוה (שם כג.). **הניחא לר"ש דדריש טעמא דקרא.** והכא נמי לדידיה ניחא דלא תעבר קרא טעמא הוה דרים טעמא דחיתון משום כי יסיר את בנך ולא אילטריך קרא לפרושי טעמא ואייתר קרא כי יסיר לרבות שאר מסירין (שם).

מסורת הש"ס

א) מגורה כה:. ב) יבמות עמ., ג) [יבמות פה:], ד) גיטין סה. ערכין כט., ה) [נכמ"ר וסף: כמיב], ו) יבמות פה., ז) [נע"י וסף: לאדון ישראל], ח) שם עו. [נקמן עד.], ט) [נכמ"ר וסף: לאדון ישראל גנוהה מנכנ], י) זבחים נד: סנהדרין פו., כ) [נדפו"ר שמולין], ל) [דברים כנ], מ) [נעיל יד ע"ב], נ) [ויקרא כה. מ. וע"פ ערכין כט ע"א], ס) [נכש"ר שבריי"ף וסף: לאדון ישראל], ע) [יבמות סא ע"א, וע"ש תוד"ה אין זונה], פ) [נקמן עג ע"א], צ) [נכש"ר שבריי"ף: לפלוני], ק) [נקמן עד.], ר) [נדפו"ר הוה לשיטתיי ליה. ומלי"ל הוה מלי לשיטתיי ליה], ש) [וע"ע תוס' נעיל טו ע"א ד"ה ואדון הסמיכ], ת) [נלי"ל מן הפסולין. וכ"ה כרש"י שבריי"ף].

תורה אור השלם

1. אם אדניו יתן לו אשה וילדה לו בנים או בנות האשה וילדיה תהיה לאדניה והוא יצא בגפו: שמות כא ד
2. לא יבא ממזר בקהל יי גם דור עשירי לא יבא לו בקהל יי: דברים כג ג
3. נשא את ראש בני קהת מתוך בני לוי למשפחתם לבית אבתם: במדבר ד ב
4. כי יפלא ממך דבר למשפט בין דם לדם בין דין לדין ובין נגע לנגע דברי ריבת בשעריך וקמת ועלית אל המקום אשר יבחר יי אלהיך בו: דברים יז ח

מוסף רש"י

הולד כמותה. משומרכ, דבריו קיימין. והולד עבד (תמורה כה:). **מאי תלמודא.** קרא משמע טפי כר' יוסי הגלילי, דמשמע דהולדות הולכין אחר האם (שם). **אין עבד עברי נוהג.** דאינו נמכר בזמן הזה (ערכין כט:). **אלא בזמן שהיובל נוהג.** דבעינן ואיש אל משפחתו תשובו (גיטין סה:).

הדרן עלך האומר

שבית המקדש גבוה מכל ארץ ישראל. וקמת ועלית אל המקום, שמע מינה אין לך עיר בארץ ישראל שאין יושלים גבוה ממנה (סנהדרין פז.). מכל שערך קרי עלייה משם לבית המקדש (זבחים נד:).

עין משפט נר מצוה

קיג א מיי' פ"ז מהל' עבדים הלכה ה טוש"ע יו"ד סימן רסז סעיף א:
קיד ב מיי' פט"ו מהל' איסורי ביאה הל' ג סמג לאוין קיח טוש"ע אה"ע סימן ד סעיף כ:
קטו ג מיי' פ"א מהל' עבדים הל' י סמג עשין פג טוש"ע יו"ד סימן רסז סעיף יד:
קטז ד מיי' פט"ו מהל' איסורי ביאה הל' ד סמג לאוין קיח טוש"ע אה"ע סימן ד סעיף כ:
קיז ה מיי' שם הל' ג טוש"ע שם סעיף יח:
א ו מיי' פי"ט מהל' איסורי ביאה הל' טו טוש"ע אה"ע סימן ח סעיף א:
ב ז מיי' שם הלכה טז טוש"ע שם סעיף ג ג:
ג ח מיי' פט"ו שם הל' לג:
ד ט מיי' שם הלכה יב:
ה י מיי' שם הלכה יג טוש"ע אה"ע סימן ד סעיף לא:

הגהות הב"ח

(א) במשנה אגשא שפחה בנה עבד: (ב) רש"י ד"ה אלא וכו' עמך הס"ד ואמ"כ מ"ה לו. לא יבא לו:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א) גמ' וא"ל זיל גנוב ואיזדבן בעבד עברי. מה שמקשים העולם ממקרא מלא דאם בגפו יצא בגפו יצא והכא ע"כ לא היה נשוי דאם כן מאי קאמר רבי שמלאי מי אקדימתך אלא ר"ל מקמי שנשא וכפרש"י קושיא זו כמובה על ספר דברי דוד לבע"ז פרשת משפטים והכריח מזה דמה שאמר הפסוק בגפו יצא היינו שאין האדון יכול לכופו אבל אם הוא רוצה מותר בשפחה וכמ"ש גם המ"ל פ"ג מהל' עבדים הל' ד' בשם הריטב"א יעוש"ה ודו"ק:

תוס' ר"י הזקן

אין לו חייס. לעולם לכתחילה מותר, ואפילו הכי ממזרת אין לה תקנה שאם תנשא לעבד אין הבן מתייחס אחריו אלא אחריה ונמצא שהוא ממזר. **אם קדמתיך.** אם הכרתיך קודם שנשאת אשה הייתי משיאך עצה שבניה יהיו כשרים. **לכתחלה.** ממזר כשפחה מותר, היינו שהיה משיאו

אלא אי אמרת דיעבד מאי נינהו. פי' הקונטרס מאי האי דקאמר ליה מיסורא לא הוה מנסיב ליה עלה למיעבד הו"ה נמי כשא"ל זיל גנוב ואיזדבן בעבד עברי דהוה מלי לאקשויי ומי שרי להשיאו עלה לגנוב ולעשות איסורא אלא גמרא פריך שפיר עוי"ל דאי הוה מקשה ליה הכי הוה י)ליה לשנויי דאמר ליה זיל ומכור עצמך וכו' אליעזר דאמר (לעיל דף יד:) אחד זה ואחד זה רבו מוסר לו שפחה כנענית ק):

הדרן עלך האומר

האומר ג)לשפחתו הרי את בת חורין וולדך עבד הולד כמותה דברי ר' יוסי הגלילי וחכ"א א)דבריו קיימים משום שנאמר ו)האשה וילדיה תהיה לאדוניה מאי תלמודא אמר רבא אדרבי יוסי הגלילי: **מתני'** ר' טרפון אומר ב)יכולין ממזרין ליטהר כיצד ממזר שנשא שפחה (ד) הולד עבד שיחררו נמצא הבן בן חורין ג)רבי אליעזר אומר הרי זה עבד ממזר: **גמ'** איבעיא להו רבי טרפון לכתחילה קאמר או דיעבד קאמר תא שמע אמרו לו לרבי טרפון טיהרת את הזכרים ולא טיהרת את הנקיבות ואי אמרת לכתחילה קאמר ממזרת נמי תינסיב לעבדא עבד אין לו חיים תא שמע דאושפזיכניה דרבי שמלאי ממזר הוה ואמר ליה אי אקדמתך טהרתינהו לבנך אי אמרת בשלמא לכתחילה שפיר אלא אי אמרת דיעבד מאי ניהו דמנסיב ליה עצה א] ואמר ליה זיל גנוב ואיזדבן בעבד עברי ובשני דר' שמלאי עבד עברי מי הוה והאמר מר ז)ג)אין עבד עברי נוהג אלא בזמן שהיובל נוהג אלא לאו שמע מינה רבי טרפון לכתחילה קאמר ד)שמע מינה אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כר' טרפון: רבי אליעזר אומר הרי זה עבד ממזר: אמר ר' אלעזר מאי טעמיה דרבי אליעזר דאמר קרא ²לו הלך אחר פסולו ורבנן ההוא ה)בישראל שנשא ממזרת ס) סלקא דעתך אמינא ³למשפחותם לבית אבותם כתיב אתא לו אפקיה ורבי אליעזר לאו אע"ג דכתב למשפחותם לבית אבותם אתא לו אפקיה הכא נמי אף ע"ג דכתיב האשה וילדיה תהיה לאדוניה אתא לו אפקיה ורבנן כל ולד במעי שפחה כנענית כולד במעי בהמה דמי:

הדרן עלך האומר

ו)**עשרה** יוחסים עלו מבבל ז) כהני לויי ישראלי חללי גירי וחרורי ממזירי נתיני שתוקי ואסופי ח)כהני לויי וישראלי מותרין לבא זה בזה ט)לויי ישראלי חללי גירי וחרורי מותרין לבא זה בזה ח)גירי וחרורי ס)ממזירי ונתיני שתוקי ואסופי כולם מותרין לבא זה בזה ואלו הם שתוקי ס)כל שהוא מכיר את אמו ואינו מכיר את אביו ס)אסופי כל שנאסף מן השוק ואינו מכיר לא את אביו ולא אמו אבא שאול היה קורא לשתוקי בדוקי: **גמ'** עשרה יוחסים עלו מבבל: מאי אירייא דתני עלו מבבל ניתני הלכו לארץ ישראל מילתא אגב אורחיה קמ"ל ס) כדתניא ¹וקמת ועלית אל המקום אשר יבחר ה' אלהיך מלמד שבית המקדש גבוה מכל ארץ ישראל וארץ ישראל גבוה מכל הארצות בשלמא בית המקדש גבוה מכל ארץ ישראל היינו דכתיב דברי

אלא אי אמרת דיעבד מאי נינהו. פי' הקונטרס מאי האי דקאמר ליה מיסורא לא הוה מנסיב ליה עלה למיעבד הו"ה נמי כשא"ל זיל גנוב ואיזדבן בעבד עברי דהוה מלי לאקשויי ומי שרי להשיאו עלה לגנוב ולעשות איסורא אלא גמרא פריך שפיר עוי"ל דאי הוה מקשה ליה הכי הוה י)ליה לשנויי דאמר ליה זיל ומכור עצמך וכו' אליעזר דאמר (לעיל דף יד:) אחד זה ואחד זה רבו מוסר לו שפחה כנענית ק):

הדרן עלך האומר

עשרה יוחסין עלו מבבל. כשעלו בני הגולה. וכגמרא מפרש לה דאשמועינן שמשפחות שבבבל מיוחסות הן שהפרש עזרא כל הפסולין משם והוליכן עמו ס): **חללין.** כהנים חללין שנולדו מפסולי כהונה: **וחרורי.** משוחררי: **נתיני.** נבעוניים שמלו בימי יהושע וממרינן ביבמות (דף עח:) דוד גזר עליהם: **שתוקי ואסופי.** מפרש להו ואזיל איזהו שתוקי כו': **לויי וישראלי חללי גירי וחרורי מותרים לבא זה בזה.** אבל כהנים בחללי גירי וחרורי לא שחללה בלאו וגיורת ומשוחררת בחזקת זונה ס): **גירי וחרורי ממזרים כו' מותרים לבא זה בזה.** דקסבר קהל גרים לא מיקרי קהל ס) ולא הוזהרו ממזרים לבא בקהל גרים אבל לויים ישראלים בממזרי לא ושתוקי ואסופי ספק ממזרים הם ומותרים להתערב בממזרים כדאמר בגמרא (נקמן דף עג.) בקהל ודאי הוא דלא יבא בקהל ספק יבא: **ואינו מכיר אם אביו.** וכשקורא ס) פלוני אבא אמו משתקא: **בדוקי.** בגמרא ס) מפרש ליה: **גמ' מילתא אגב אורחיה קא משמע לן.** על פי דרכו שהיה הולך ומדבר דבריו ליוחסין השמיענו ולמדנו דבר חדש בלישנא דנקט ולמדנו עוד ממנו דל"י גבוה מבבל: **כשלמא בית המקדש גבוה.** דשמעת מינה דהא בארץ ישראל משמעי קרא: דברי

לישא שפחה וישחרר הבנים. אלא אי אמרת. טעמא דרבי טרפון דיעבד, אבל לכתחלה אסור, ודאי רבי שמלאי לא משיאו עצה שיגנוב ועבד עברי שמכרוהו ב"ד מותר בשפחה ולא מוכר עצמו [לעיל יד. כ], ולהכי נקט זיל גנוב. והוא הדין דמצי לאקשויי מי שרי לאנסוביי עצה למגנב, אלא דהוה מתרץ ליה דס"ל כר' אליעזר דאמר [שם] אפילו מוכר עצמו רבו מוסר לו שפחה כנענית. והאמר מר. במסכת ערכין [כט, א]. **אין דין עבד עברי נוהג [אלא בזמן שהיובל נוהג].** דקרינן ביה עד שנת היובל יעבוד עמך [ויקרא כה, מ]. **הלכה כרבי טרפון.** דממזר נושא שפחה אפילו לכתחלה דאפילו איסורא דרבנן ליכא שלא גזרו על השפחה לממזר מפני תקנת בניו. **סליק פירקא. מתני'.** עשרה יוחסין עלו. כשעלו (לגולה) [בני הגולה]. **חללי.** כהנים שנולדו מן ס)הפסולות לכהונה. **חרורי.** משוחררים. **נתיני.** נבעוניים שמלו בימי יהושע ואמרינן ביבמות [עח, ב] דדוד גזר עליהם. **לבא.** כהני לויי וישראלי מותרים לשאת זה את זה. אבל חללה היא בלאו לכהן וגיורת ומשוחררת ספק זונות נינהו. **גרי.** קסבר לא אקרו קהל.